

รูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

Effectiveness of Academic Management Model of Primary Schools in Nonthaburi Province Office of the Basic Education Commission

อาชวินทร์ กัญญสกุล¹, ทรงยศ แก้วมงคล² และ พัชรา เดชโฮม³

Achawin Kanyasakul¹, Songyod Kaewmongkol² and Patchara Dechome³

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

Educational Administration, North Bangkok University, Thailand

E-mail: winniethespool1230@gmail.com¹, songyos.ka@northbkk.ac.th²

Received October 29, 2023; Revised December 24, 2023; Accepted December 27, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ และปัจจัยส่งเสริมการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าสถานศึกษา หรือผู้ที่รักษาการณ์ในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา และรองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการหรือหัวหน้างานวิชาการ จำนวน 127 คน จากโรงเรียนโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป และสถิติที่ใช้ ได้แก่ 1) ร้อยละ (Percentage) 2) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และ 3) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการ และปัจจัยส่งเสริมการบริหารงานวิชาการ ที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.65$, S.D.=0.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา ($\bar{X}=3.72$, S.D.=0.60) ด้านการแนะแนวการศึกษา ($\bar{X}=3.71$, S.D.=0.58) ด้านการนิเทศการศึกษา ($\bar{X}=3.70$, S.D.=0.62) ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน ($\bar{X}=3.67$, S.D.=0.62) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($\bar{X}=3.64$, S.D.=0.63) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้ ($\bar{X}=3.63$, S.D.=0.63) ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการวิจัยเพื่อ

พัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (\bar{x} =3.58, S.D.=0.72) ตามลำดับ

คำสำคัญ: รูปแบบ; การบริหาร; งานวิชาการ; ประสิทธิภาพ; โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the conditions of academic administration, and promoting factors effective academic administration of primary schools in Nonthaburi Province under the Office of the Basic Education Commission. The sample group includes educational institution directors or those holding the position of educational institution head, and a person acting in the position of director of an educational institution, and the Deputy Director of the Academic Administration Group or Academic Supervisor, totaling 127 people from primary schools in Nonthaburi Province Under the Office of the Basic Education Commission Data were analyzed by means of content synthesis (Content Analysis). The Data were analyzed using ready-made programs. And the statistics used are: 1) Percentage 2) Average, and 3) Standard Deviation.

The research results found that Conditions of academic administration and factors promoting academic administration that are effective in primary schools in Nonthaburi Province Overall, the practice was at a high level (\bar{x} =3.65, S.D.=0.63) when considering each aspect. It was found that compliance was at a high level in every aspect. In order from highest to lowest, they are educational measurement and evaluation (\bar{x} =3.72, S.D.=0.60), educational guidance (\bar{x} =3.71, S.D.=0.58), educational supervision (\bar{x} =3.70, S.D.=0.62) in the development of internal quality assurance systems (\bar{x} =3.67, S.D.=0.62) in the development of educational institution curricula and the aspect of developing the learning process (\bar{x} =3.64, S.D.=0.63), the aspect of developing and promoting learning resources (\bar{x} =3.63, S.D.=0.63). The aspect with the lowest practice was the aspect of research to develop the quality of learning, study, and media development Innovation and technology for education (\bar{x} =3.58, S.D. 0.72), respectively.

Keywords: Model; Administration; Academic Work; Effectiveness; Nonthaburi Province Primary Schools under the Office of the Basic Education Commission

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 จึงได้บัญญัติด้านการศึกษาไทยไว้ในหมวด 4 มาตรา 50(4) บัญญัติว่า "บุคคลมีหน้าที่เข้ารับการศึกษาอบรมในการศึกษาภาคบังคับ" เพื่อให้ทุกคนมีความรู้ และทักษะในการดำรงชีพ ทันต่อสภาพการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นสังคมที่ต้องอาศัยการศึกษา นั่นคือทุกคนต้องมีองค์ความรู้ (Knowledge Based Society) ด้วยเหตุนี้ การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศให้เป็นไปตามความคาดหวังของบทบัญญัติ การผลิตและการพัฒนาคนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและทิศทางการพัฒนาประเทศ จึงเป็นหน้าที่รัฐในการขับเคลื่อนที่มีนัยสำคัญต่อการจัดการศึกษาไทย สอดคล้องกับบทบัญญัติด้านการศึกษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 54(2) ที่บัญญัติว่า "รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษา เป็นเวลา 12 ปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย" และมาตรา 54 (3) บัญญัติว่า "รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษามีคุณภาพได้มาตรฐานสากล" พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 กำหนดให้มีการจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาของไทยมีเอกภาพเชิงนโยบายและมีความหลากหลายในทางปฏิบัติโดยมีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา โดยกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดขอบข่ายและภารกิจการบริหารและการจัดการสถานศึกษาไว้ 4 งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานบริหารทั่วไป (Office of the Secretariat of the Education Council, 2017)

การจัดการศึกษาจึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องขับเคลื่อนให้ทุกระดับมีการศึกษาที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ หน่วยงานภาครัฐต้องดำเนินการตามกฎหมายให้เป็นไปตามประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580) และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ที่ได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล และเป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ที่มุ่งเน้นการนำความคิดสร้างสรรค์ และการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมเพื่อทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ส่งการพัฒนาอย่างยั่งยืน ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตบนฐานภูมิปัญญาและนวัตกรรม และให้มีความเท่าเทียมกันมากขึ้น (Office of the National Economic and Social Development Board, 2017) การจัดการศึกษาจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องพัฒนามุ่งสู่ความเป็นเลิศ ภายใต้รูปแบบการบริหารการศึกษาแนวใหม่ ที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาและโรงเรียนเป็นหน่วยงานที่ได้รับการกระจายอำนาจจากกระทรวงศึกษาธิการโดยตรงใน การจัดการให้นักเรียนทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถ มีสมรรถนะสำคัญ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งงานสำคัญของโรงเรียน คือ งานวิชาการ โรงเรียนจะประสบ ความสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับงานวิชาการ (Bunprasert, 2014) ด้วยเหตุนี้ ความสำเร็จของ สถานศึกษาอยู่ที่การบริหารงานวิชาการ (Wongnutaroj, 2012) สอดคล้องกับ Sirikunwattana (2005) ที่กล่าวว่า สำหรับงานของผู้บริหารสถานศึกษานั้นงานวิชาการถือว่าเป็นงานหลัก ส่วนงานด้านอื่น ๆ ถือว่าเป็นงานที่มีความสำคัญรองลงมาและเป็นงานสนับสนุน ผู้บริหารที่ยึดงานวิชาการเป็นหลักในการ บริหาร และมีความเป็นผู้นำทางวิชาการจะนำโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จได้

การบริหารงานวิชาการจึงเป็นงานที่สำคัญมาก เนื่องจากการบริหารงานวิชาการเกี่ยวข้องกับ กิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาโดยเฉพาะการปรับปรุงกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ซึ่งเป็นจุดหมายหลัก ของสถานศึกษา ดังนั้น การบริหารงานวิชาการจึงเป็นกระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างในการ ปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของการศึกษา เพื่อประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน (Phiansantia, 2010) ดังนั้น การบริหารงานวิชาการ จึงถือเป็นหัวใจ สำคัญของการบริหารสถานศึกษา เพราะจุดมุ่งหมายของการบริหารสถานศึกษา คือ การพัฒนา คุณภาพ และมาตรฐานของสถานศึกษา ซึ่งอยู่ที่งานด้านการบริหารงานวิชาการ (Wongnutaroj, 2012) อัน ประกอบไปด้วย ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการนิเทศ ภายใน และด้านการวัดและประเมินผล ชั้นการดำเนินงานด้านวิชาการ หลักการบริหารงานด้านวิชาการ คือ หลักแห่งประสิทธิภาพ และประสิทธิผล (Ministry of Education, 2019)

ประสิทธิผลของสถานศึกษาเป็นผลสำเร็จของสถานศึกษาที่สามารถดำเนินงานต่าง ๆ บรรลุ ตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่วางไว้โดยการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาเกิดความพึงพอใจและยอมรับ ทั้งนี้เกิดจากประสิทธิภาพของผู้บริหาร สถานศึกษาที่สามารถใช้ความสามารถ และประสบการณ์ในการบริหาร เพื่อโน้มน้าวให้ผู้ใต้บังคับ บัญชาปฏิบัติงานให้เกิดตามเป้าหมายที่วางไว้ (Lertphan, 2011) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของ สถานศึกษา ประการสำคัญ คือ ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ ซึ่งเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดใน สถานศึกษา โดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนรู้ให้ได้ผลดี และมีประสิทธิผล เกิด ประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนโดยประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการเกิดจากการที่ผู้บริหารสถานศึกษา ตระหนักถึงความสำคัญของงานวิชาการ ซึ่งเป็นงานหลักของสถานศึกษา เพราะความสำเร็จของ สถานศึกษาส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา และครู วางแผนพัฒนางานวิชาการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทำให้สถานศึกษาปรับปรุง และพัฒนางานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ ให้มีประสิทธิผล เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน (Wongyuen, 2015)

การจัดการศึกษาถือว่าเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องดำเนินการให้มีคุณภาพ ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของสถานศึกษาและงานวิชาการถือเป็นหัวใจหลักที่สำคัญที่สุดของสถานศึกษาเป็นงานที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมาย มุ่งสู่ความเป็นเลิศเพื่อช่วยส่งเสริมให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งเป็นนิติบุคคลที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น (Office of the Basic Education Commission, 2019) เป็นหน่วยงานหลักที่ดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ตระหนักในบทบาทที่สำคัญดังกล่าว จึงได้กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและสังคมไทยในอนาคต สถานศึกษาจำเป็นต้องสรรหาแนวทางในการบริหารเพื่อยกระดับคุณภาพ การศึกษากระบวนการบริหารงานวิชาการจึงมีส่วนสำคัญที่จะนำนโยบายทางการศึกษาไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย

จากที่กล่าวมาแล้วแสดงให้เห็นว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุดของสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ โดยการเป็นผู้นำการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิผล ดังนั้นตัวผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรมีภาวะผู้นำที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการบริหารงานวิชาการมากที่สุดมีกระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ได้แก่ การวางแผน การจัดระบบ โครงสร้าง การกำหนดบทบาทหน้าที่ การจัดการดำเนินงานทางวิชาการ การผลิตสื่ออุปกรณ์การสอน การวัดประเมินผล การนิเทศเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพงานวิชาการ การจัดแหล่งเรียนรู้คุณนัย เทคโนโลยี การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้วยหลักการดังกล่าว สถานศึกษาทุกแห่งจึงต้องหารูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพ ผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศได้มาตรฐานสากล เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ส่งผลให้สามารถพัฒนาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษามีประสิทธิผลได้อย่างสูงสุด

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วสรุปองค์ประกอบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารวิชาการที่มีประสิทธิผล ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการบริหารโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ และปัจจัยส่งเสริมการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องควรมีรูปแบบและกระบวนการบริหารงานวิชาการ ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ผู้วิจัยขอเสนอแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารวิชาการ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและมุมมองในการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา โดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษาและเป็นเครื่องมือชี้วัดความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหาร ดังนั้น ผู้วิจัยขอเสนอความหมายการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

Fry et al. (2009) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพมากที่สุด มีงานหลายด้าน เช่น การพัฒนาหลักสูตร การจัดแผนการเรียน การจัดครูเข้าสอน การพัฒนาการเรียนการสอน การพัฒนาครุภัณฑ์ การรวมถึงการนิเทศการสอน เป็นต้น

Forest and Kinser (2002) ได้ให้ความหมายการบริหารงานวิชาการ หมายถึง งานที่จะต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับการบริหารและการส่งเสริมการจัดทำหลักสูตรการสอน และการจัดการเรียนรู้

Thongngam (2011) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกประเภทในโรงเรียน เป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารและทุกฝ่ายต้องให้ความสำคัญ เป็นงานเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษา เป็นเครื่องมือชี้วัดความสำเร็จ ความสามารถของผู้บริหารและคุณภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

Wongnutaroj (2012) การบริหารวิชาการ คือ การบริหารการสถานศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี เป็นการจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผนการจัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน และการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ในโรงเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้ นักเรียนมีความรู้คู่คุณธรรม มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากที่สุด เช่น การบริหารหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดประเมินผล การจัดสภาพห้องเรียน

สิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ การวิจัย การนิเทศการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษา ตลอดจนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อันจะส่งผลต่อประโยชน์สูงสุดของผู้เรียนและชุมชน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล

กระบวนการบริหาร ความหมายของการบริหาร มีนักวิชาการหลายคนได้ให้ความหมายไว้ดังเช่น Stoner and Freeman (1992) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึงกระบวนการวางแผนการดำเนินงานขององค์กร ภาวะผู้นำ และการควบคุมการทำงานของสมาชิกขององค์กรและการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

Bartol and Martin (1997) ได้ให้ความหมาย การบริหาร หมายถึงกระบวนการที่ทำให้เป้าหมายขององค์กรประสบผลสำเร็จ โดยการผูกพันกันของหน้าที่หลักทางการบริหาร 4 ประการ คือ การวางแผน การจัดองค์กร การนำ และการควบคุม

Drucker (1998) กล่าวว่า การบริหาร คือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น โดยอาศัยคนภายในองค์กร การบริหารจึงเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานขององค์กรนั้น ๆ เนื่องจากการบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์

สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานร่วมกับบุคคลอื่นในองค์กร มีการวางแผนการควบคุมการทำงาน การติดตาม ตรวจสอบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล

ปัจจุบันแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลเป็นเรื่องที่มีผู้ศึกษาและมุ่งมั่นที่จะพัฒนาองค์กรของตนให้ก้าวหน้าไปถึงความเป็นองค์กรที่มีประสิทธิผล เพราะประสิทธิผลถือเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จขององค์กรซึ่งความสำเร็จขององค์กร นอกจากจะมุ่งเน้นให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ขององค์กรแล้ว ยังต้องคำนึงถึงความสามารถและวิธีการปฏิบัติงานสู่ความสำเร็จด้วย ได้มีนักวิชาการได้ให้คำจำกัดความของประสิทธิผลไว้หลายนิยามด้วยกัน บางครั้งความหมายของประสิทธิผลอาจแตกต่างกันไป ดังนี้

ความหมายของการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล

จากการศึกษามีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายเกี่ยวกับประสิทธิผล ดังนี้

Katz and Kahn (1966) ได้ให้ความหมายของ ประสิทธิผลในมุมมองของสังคมศาสตร์ว่า หมายถึง ความสัมพันธ์ของระบบย่อยต่าง ๆ ดังนี้ 1) ระบบย่อยเกี่ยวกับการผลิต 2) ระบบย่อยที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุน 3) ระบบย่อยที่มุ่งการทำงาน 4) ระบบย่อยสำหรับการปรับปรุง และ 5) ระบบย่อยของการบริหาร

Williams (1999) กล่าวว่า โรงเรียนที่มีประสิทธิผล หมายถึง การที่โรงเรียนมีระบบที่เอาใจใส่ ต่อความอ่อนแอทั้งหลาย ที่ปรากฏออกมาโดยพิจารณาจากผลการเรียนรู้ผลการเรียนการสอน การบริหารจัดการ และการจัดการของโรงเรียน

Gibson et al. (2000) กล่าวว่า ประสิทธิภาพระดับองค์การเป็นภาพรวมของประสิทธิผลระดับ บุคคลและระดับกลุ่ม ปัจจัยที่เป็นเหตุให้เกิดประสิทธิผลระดับองค์การ ได้แก่ สภาพแวดล้อม เทคโนโลยี กลยุทธ์ โครงสร้าง กระบวนการต่าง ๆ และวัฒนธรรม

Hoy and Miskel (2001) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ผลสำเร็จ ที่บรรลุเป้าหมายของ องค์การทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

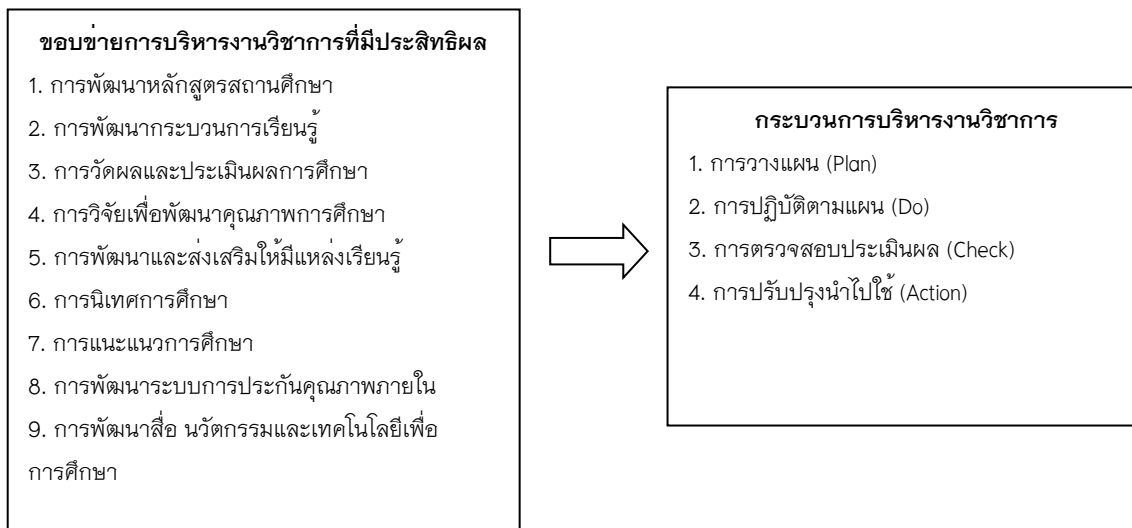
Witthayaudom (2004) กล่าวว่า ประสิทธิภาพขององค์การประกอบด้วย ความมีประสิทธิภาพของ บุคคลและของกลุ่มรวมกัน มุมมองความมีประสิทธิภาพขององค์การนั้น มีมากกว่าผลบวกของความ มีประสิทธิภาพของบุคคลและของกลุ่มรวมกัน องค์การก็จะมีผลการดำเนินงานที่ดี

Pengsawat (2008) กล่าวว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียน หมายถึง การที่โรงเรียนสามารถผลิต นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง สามารถพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก

Rueanthong (2007) อธิบายถึง การบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพว่านักเรียนจะมีความ ก้าวหน้า มีความสมบูรณ์และประสบความสำเร็จเกินกว่าความคาดหวังที่ตั้งไว้ซึ่งเป็นองค์การแนวหน้าที่ สามารถอธิบายถึงการศึกษาที่ดีด้วยตนเองตามเป้าหมายและวิธีปฏิบัติที่เหมาะสม ผู้ปกครองเชื่อมั่นใน คุณภาพโรงเรียน ตลอดจนครูมีความรักความสามัคคี และมีความพึงพอใจในงาน ส่วนความหมายเชิง เทคนิค หมายถึง วัฏจักรของการบริหารการศึกษา โดยประสิทธิภาพจะนำมาซึ่งความหมายเฉพาะหรือ พิเศษ ในส่วนนี้จะเน้นไปที่ความมีสัมฤทธิ์ผลที่ดีในทักษะพื้นฐานของนักเรียนที่สามารถวัดได้จาก ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน ที่สามารถดำเนินงานทั้งด้านการบริหารและการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุผล สำเร็จตามขอบข่ายงานวิชาการที่โรงเรียนกำหนดไว้ จนทำให้นักเรียนส่วนใหญ่มีความก้าวหน้า มีความสมบูรณ์ประสบความสำเร็จ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

กรอบแนวคิดวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร กระบวนการบริหาร การบริหารงานวิชาการ ปัจจัยส่งเสริมการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล รูปแบบการบริหารงานวิชาการ โดยศึกษาจากรายงานวิจัย หนังสือ ตำรา บทความ ข้อมูลทางสถิติต่าง ๆ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ รวบรวมข้อมูลด้วยการบันทึกเอกสาร นำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อใช้เป็นแนวทางวิเคราะห์สร้างกรอบแนวคิดการวิจัย

2. ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลลัพธ์ที่ต้องการในส่วนนี้ คือ องค์ความรู้เกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการ และขอบข่ายการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าสถานศึกษา หรือผู้ที่รักษาการณ์ในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 95 คน และรองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ หรือหัวหน้างานวิชาการ จำนวน 95 คน รวม 190 คน จากโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าสถานศึกษา หรือผู้ที่รักษาการณ์ในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา และรองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการหรือหัวหน้างานวิชาการ จำนวน 127 คน จากโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มาโดยเปิดตาราง (Krejcie & Morgan, 1970)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์จากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบคำถามปลายปิด (Close Ended Question) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของ Likert (1961) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- 5 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. นำผลการศึกษาที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาใช้เป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยกำหนดขอบเขตในการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และครอบคลุมองค์ประกอบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล ตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่ได้จากการสังเคราะห์เนื้อหาในเอกสาร

2. นำร่างแบบสอบถาม (Questionnaire) เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมของแบบสอบถาม และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3. ส่งแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลและด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 5 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence หรือ IOC) และเลือกข้อคำถามที่ทดสอบได้อยู่ในช่วง 0.80-1.00 ถือว่าข้อคำถามมีคุณภาพตามเกณฑ์ข้อคำถามใดที่ผู้เชี่ยวชาญ ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้อง ผู้วิจัยได้ปรับข้อคำถามตามข้อเสนอแนะ และพัฒนาแบบสอบถามให้มีความเหมาะสม

4. ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คนแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีการของ (Cronbach, 1970) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรวมทั้งฉบับ เท่ากับ 0.81

5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้และปรับปรุงแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาให้ความเห็นชอบ จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้เก็บข้อมูลต่อไป

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวม ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ข้อมูลที่เป็นสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage) นำเสนอในรูปแบบตารางพร้อมกับคำบรรยายประกอบ

2. ข้อมูลจากแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยแปลความหมายของค่าคะแนนเฉลี่ยที่คำนวณได้ ตามเกณฑ์ในข้อ 2.1 และแปลความหมายของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่คำนวณได้ ตามเกณฑ์ในข้อ 2.2 แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางพร้อมกับคำบรรยายประกอบ

2.1 เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย (Srisard, 2017) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยมาก

2.2 เกณฑ์การแปลความหมายส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กรณีมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Panthai, 2002) ดังนี้

มากกว่า 1.75 หมายถึง มีความแตกต่างกันมาก

ระหว่าง 1.25–1.75 หมายถึง มีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก

น้อยกว่า 1.25 หมายถึง มีความแตกต่างกันน้อย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean, \bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation, S.D.)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร กระบวนการบริหาร การบริหารงานวิชาการ ปัจจัยส่งเสริมการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล รูปแบบการบริหารงานวิชาการ โดยศึกษาจากรายงานวิจัย หนังสือ ตำรา บทความ ข้อมูลทางสถิติต่าง ๆ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ รวบรวมข้อมูลด้วยการบันทึกเอกสาร นำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สามารถสรุปขอบข่ายการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล 9 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้อื่น ๆ 3) ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา 4) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้ 6) ด้านการนิเทศการศึกษา 7) ด้านการแนะแนวการศึกษา 8) ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน และ 9) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

2. ผลศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 127 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 67.72 มีตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือผู้ที่รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 50.39 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 48.82 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 44.09 มีประสบการณ์ในการทำงานตำแหน่งปัจจุบัน 11-20 ปี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 29.92 มีขนาดของโรงเรียนขนาดกลาง (นักเรียนตั้งแต่ 120-719 คน) จำนวน 86 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 67.72

2.2 ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.65$, S.D.=0.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา ($\bar{x}=3.72$, S.D.=0.60) ด้านการแนะแนวการศึกษา ($\bar{x}=3.71$, S.D.=0.58) ด้านการนิเทศการศึกษา ($\bar{x}=3.70$, S.D.=0.62) ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน ($\bar{x}=3.67$, S.D.=0.62) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้อื่น ๆ ($\bar{x}=3.64$, S.D.=0.63) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้ ($\bar{x}=3.63$, S.D.=0.63) ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\bar{x}=3.58$, S.D.=0.72) ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวม

(n = 127)

	การบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล	ระดับการปฏิบัติ		
		\bar{x}	S.D.	แปลผล
1.	ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	3.64	0.63	มาก
2.	ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	3.64	0.63	มาก
3.	ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา	3.72	0.60	มาก
4.	ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	3.58	0.71	มาก
5.	ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้	3.63	0.63	มาก
6.	ด้านการนิเทศการศึกษา	3.70	0.62	มาก
7.	ด้านการแนะแนวการศึกษา	3.71	0.58	มาก
8.	ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน	3.67	0.62	มาก
9.	ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	3.58	0.72	มาก
รวมเฉลี่ย		3.65	0.63	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.65$, S.D.=0.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา ($\bar{x}=3.72$, S.D.=0.60) ด้านการแนะแนวการศึกษา ($\bar{x}=3.71$, S.D.=0.58) ด้านการนิเทศการศึกษา ($\bar{x}=3.70$, S.D.=0.62) ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน ($\bar{x}=3.67$, S.D.=0.62) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($\bar{x}=3.64$, S.D.=0.63) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้ ($\bar{x}=3.63$, S.D.=0.63) ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\bar{x}=3.58$, S.D.=0.72) ตามลำดับ

2.3 ผลการวิเคราะห์กระบวนการบริหารและปัจจัยส่งเสริมการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 1. กระบวนการบริหารงานวิชาการ มี 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การวางแผน (Plan) 2) การปฏิบัติตามแผน (Do) 3) การตรวจสอบประเมินผล (Check) 4) การปรับปรุงนำไปใช้ (Action) 2. ปัจจัยส่งเสริมการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล มี 4 ปัจจัย ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการ 2) การพัฒนาศักยภาพครู 3) บรรยากาศการเรียนรู้ และ 4) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มุ่งพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. สภาพการบริหารงานวิชาการ และปัจจัยส่งเสริมการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล ของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.65$, S.D.=0.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา ($\bar{X}=3.72$, S.D.=0.60) ด้านการแนะแนวการศึกษา ($\bar{X}=3.71$, S.D.=0.58) ด้านการนิเทศการศึกษา ($\bar{X}=3.70$, S.D.=0.62) ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน ($\bar{X}=3.67$, S.D.=0.62) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($\bar{X}=3.64$, S.D.=0.63) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้ ($\bar{X}=3.63$, S.D.=0.63) ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\bar{X}=3.58$, S.D.=0.72) ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Phuprasert (2002) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของสถานศึกษา และสอดคล้องกับแนวคิดของ Wongnutaroj (2012) กล่าวว่า มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี เป็นการจัดการกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผนการจัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน อีกทั้งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Thongma (2017) ได้ศึกษารูปแบบภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผล การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า 1) ภาวะผู้นำ ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิ ผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวม มี 6 องค์ประกอบ คือ การสร้างจุดเชื่อมต่อการสร้างและแบ่งปันความรู้ พฤติกรรมผู้นำ แบบกิจสัมพันธ์ การตัดสินใจ ความสัมพันธ์กับผู้อื่น และการสื่อข้อความ 2) รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลง มีตัวบ่งชี้สำคัญ 2 ตัว คือ การสร้างจุดเชื่อมต่อการสร้าง และ แบ่งปันความรู้ โดยมีแนวปฏิบัติที่ดี คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้หลักการตลาดมาประยุกต์ใช้ในการบริหารเป็นนักจัดการความรู้ที่ดี และสามารถใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน องค์ประกอบที่ 2 พฤติกรรมผู้นำ มีตัวบ่งชี้สำคัญ 1 ตัว คือ การมีพฤติกรรมผู้นำแบบกิจสัมพันธ์โดยมีแนวปฏิบัติที่ดี คือ การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมสร้างความศรัทธา มีความยุติธรรม เสียสละและตัดสินใจบนความถูกต้อง องค์ประกอบที่ 3 บทบาทภาวะผู้นำ มีตัวบ่งชี้สำคัญ 3 ตัว คือ

การตัดสินใจความสัมพันธ์กับผู้อื่น และการสื่อข้อความโดยมีแนวปฏิบัติที่ดี คือ การตัดสินใจในรูปแบบของคณะกรรมการ และการปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเองอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Thippho (2020) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 พบว่า 1) สภาพการบริหารงานวิชาการมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก กระบวนการบริหารงานวิชาการ มี 4 ขั้นตอน และปัจจัยส่งเสริมการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศ มี 6 ปัจจัย 2) รูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบ 1 ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการมี 9 ด้าน องค์ประกอบ 2 กระบวนการบริหารงานวิชาการ มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุม องค์ประกอบ 3 ปัจจัยส่งเสริมการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศมี 6 ปัจจัย ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร สมรรถนะครู การทำงานเป็นเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ ความร่วมมือของผู้ปกครอง และวัฒนธรรมองค์การ 3) ผลการประเมินรูปแบบพบว่า รูปแบบมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และอรรถประโยชน์ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ McCarthy (1997) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในรัฐนิวเจอร์ซีย์ พบว่า ผู้บริหาร ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการมีความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่มครู เกี่ยวกับบทบาท ในการปฏิบัติงานด้านวิชาการ เรื่องการสังเกตการสอน การวัดผลและประเมินผล การจัดตั้งคณะกรรมการบริหารงานด้านวิชาการ และความรับผิดชอบในการตัดสินใจของคณะกรรมการ ทุกกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นตรงกันว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรมีบทบาทในการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดมากกว่าการบริหารงานอื่น ๆ

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เกี่ยวข้อง สรุปลงจากแนวคิดและหลักการบริหารงานวิชาการของหน่วยงาน และนักวิชาการดังกล่าว พบว่า สารสำคัญที่สามารถนำไปใช้เป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ได้ 9 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผลและประเมินผลการศึกษา 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้ 6) การนิเทศการศึกษา 7) การแนะแนวการศึกษา 8) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน 9) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา สามารถแสดงความเชื่อมโยงได้ตามแผนภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุป

กระบวนการบริหารงานวิชาการ คือการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ การพัฒนา และการปรับปรุงคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม ให้สามารถดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมาย มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลสูงสุด ประกอบด้วย ขั้นตอนวางแผน (Plan) ขั้นปฏิบัติตามแผน (Do) ขั้นตรวจสอบและประเมินผล (Check) และขั้นปรับปรุง/การนำไปใช้ (Action)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

จากการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการปฏิบัติในด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นๆ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรเริ่มต้นจากกำหนดนโยบาย วางแผนการจัดหาและพัฒนาสื่อ การเรียนรู้ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของสถานศึกษาการส่งเสริมให้ครูสร้าง พัฒนา หรือเลือกสื่อที่เหมาะสมสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน และคล้อยตามกับแนวทางในการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการเปรียบเทียบผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานระหว่างโรงเรียน ที่มีขนาดแตกต่างกัน

2.2 ควรมีการศึกษาบทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้เกิดเป็นนวัตกรรมเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา

2.2 ควรวิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อองค์ประกอบของแนวคิดการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

References

- Bartol, K. M., & Martin, D. C. (1997). *Management*. McGraw–Hill.
- Bunprasert, U. (2014). *School Curriculum and Academic Administration*. SD Press.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Testing* (3rd ed.). Harper Collins.
- Drucker, P. F. (1998). *The Coming of the New Organization*. In Harvard Business Review on Knowledge Management. pp. 1–19. Harvard Business School.
- Forest, J. J., & Kinser, K. (2002). *Higher Education in the United States*, An Encyclopedia. ABC CLIO, Santa Barbara.
- Fry, H., Ketteridge, S., & Marshall, S. (2009). *A Handbook for Learning and Teaching in Higher Education: Enhancing Academic Practice* (3rd ed.). Routledge.
- Gibson, J. L., Ivancevich, J. M., Donnelly, J. H., & Konopaske, R. (2000). *Organizations, Behavior, Structure, Processes*. McGraw–Hill.
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2001). *Educational administration: Theory, research, and practice*. International ed. Singapore: McGraw–Hill.
- Katz, D., & Kahn, R. L. (1966). *The Social Psychology of Organization*. Wiley.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.
<https://doi.org/10.1177/001316447003000308>
- Lertphan, T. (2011). *The Relationship Between Conflict Resolution by School Administrators and School Effectiveness, Under The Jurisdiction of The Khon Kaen Educational Service Area Office, Area 3*[Master's thesis, Loei Rajabhat University].

- Likert, R. (1961). *New Pattern of Management*. McGraw–Hill.
- McCarthy, B. (1997). Using 4 MAT System to Bring Learning Styles to School. *Educational Leadership*, 48(2), 31–37.
https://files.ascd.org/staticfiles/ascd/pdf/journals/ed_lead/el_199010_mccarthy.pdf
- Ministry of Education. (2019). *Academic Administration Manual*. Teachers' Council of Ladprao.
- Office of the Secretariat of the Education Council. (2017). *National Education Plan 2017–2036*. Prikwarn Graphic.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2017). *Summary of the Main Points of the Development Plan, National Economy and Society Twelfth Edition 2017–2021*. Office of the National Economic and Social Development Board, Office of the Prime Minister.
- Office of the Basic Education Commission. (2019). *Policy of the Office of the Basic Education Commission, Fiscal Year 2019*. Agricultural Cooperative Assembly Press of Thailand.
- Pengsawat, W. (2008). *Research Methods*. Suviriyasan.
- Phiansantia, P. (2010). *Problems and Guidelines for Developing School Academic Administration to Expand Educational Opportunities. Ta Phraya District under the Sa Kaeo Educational Service Area Office, Area 2*[Master's Thesis, Burapha University].
- Rueanthong, N. (2007). *Effective School Administration Model*[Doctoral Dissertation, Silpakorn University]. http://www.thapra.lib.su.ac.th/thesis/showthesis_th.asp?id=0000002676
- Thippoh, S. (2020). *Academic Administration Model for School Excellence under the Jurisdiction of the Secondary Educational Service Area Office 1*[Doctoral Dissertation, North Bangkok University].
- Panthai, B. (2002). *Evaluation of Subject Matter for Seminar*. Sukhothai Thammathirat.
- Phuprasert, K. (2002). *Academic Administration in Educational Institutions* (2nd ed.). Metheetips.
- Sirikunwattana, S. (2005). *Education Law*. Pinaksorn.
- Srisa–ard, B. (2017). *Preliminary Research* (10th ed.). Suviriyasan.
- Stoner, J. A., & Freeman, K. E. (1992). *Management* (5th ed.). Prentice–Hall.
- Thongma, S. (2017). *A Leadership Model Affecting Academic Management Effectiveness of School Administrators under the Office of the Basic Education Commission*[Doctoral Dissertation, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University].

- Thongngam, W. (2011) *Academic Administration Model of Schools under Bangkok Metropolitan Administration*. Silpakorn University.
- Williams, R. S. (1999). *Performance Management: Perspectives on Employee Performance*. International Thomson Business Press.
- Witthayaudom, W. (2004). *Organizational Behavior*. Teerapfilm and Scitex.
- Wongnutaraj, P. (2012). *Academic Administration*. Bangkok Supplementary Media Center.
- Wongyuen, T. (2015). *Academic Administration*. Sukhothai Thammathirat Open University.